

Ομιλία Δημάρχου Ρεθύμνης & Προέδρου Π.Ε.Δ. Κρήτης στην παρουσίαση της νέας έκδοσης του βιβλίου του Γιώργου Παπακωνσταντή «Από την Παράδοση στην Παράβαση»

Ωδείο Ρεθύμνου, 15/10/ 2025

Κυρίες και Κύριοι,

Αγαπητές φίλες και αγαπητοί φίλοι,

Χαίρομαι που συναντιόμαστε όλοι ξανά εδώ, για να μιλήσουμε για ένα θέμα που μας απασχολεί διαχρονικά: Για την εγκληματικότητα στην Κρήτη.

Την αφορμή μας δίδει ο αγαπητός φίλος Γιώργος Παπακωνσταντής με τη νέα έκδοση του βιβλίου του, *«Από την Παράδοση στην Παράβαση»*.

Μας είναι γνώριμες η δυναμική προσωπικότητα του συγγραφέα και οι πολλαπλές του ιδιότητες.

Καλλιεργημένος με ανώτατες σπουδές Οικονομικών & Πολιτικής Επιστήμης, Μάχιμο Στέλεχος της Αστυνομίας για πολλά χρόνια Εκπαιδευτικός σε Ανώτερο Ίδρυμα, Συγγραφέας βιβλίων που αφορούν την Αντεγκληματική Πολιτική, την Ασφάλεια, την πολιτική οργάνωση και ιδεολογία.

Γνώστης, σε θεωρητικό, επιστημονικό αλλά και βιωματικό επίπεδο των κατασταλτικών μηχανισμών, της στρατηγικής της κρατικής εξουσίας, των μεθόδων εξαναγκαστικής συμμόρφωσης αλλά και της κοινωνικοπολιτικής διάρθρωσης της Κρήτης. Προσόντα που αναμφίβολα εγγυώνται την αξιοπιστία, την εγκυρότητα και τη χρηστικότητα του βιβλίου του.

Γιατί όμως επανέρχεται με την αναθεωρημένη έκδοσή του στο κρίσιμο αυτό θέμα; Διότι ο συγγραφέας έχει μελετήσει σε βάθος το φαινόμενο της παραβατικότητας, παρακολουθεί την εξέλιξή του και έχει διαθέσιμα νέα στοιχεία που αξίζουν να επανατεθούν στο δημόσιο διάλογο, τον οποίο προκαλεί με την επικαιροποιημένη έκδοση του βιβλίου του.

Όταν το 2008, είχα την τιμή να παρουσιάσω την πρώτη έκδοση του βιβλίου, ξεκινούσε για την Κρήτη μια εποχή αναστοχασμού, επιβεβλημένου όπως αποδείχθηκε στην πορεία, από την οικονομική, πολιτική και κοινωνική κρίση που ακολούθησε.

Δεκαπέντε και πλέον χρόνια μετά, το ίδιο βιβλίο –στην νέα του έκδοση, έρχεται να μας θυμίσει πως τα ερωτήματα «ποιοί είμαστε και πού πάμε» παραμένουν ανοιχτά.

Κι αυτό από μόνο του είναι ένδειξη μιας κοινωνίας που δεν εφησυχάζει, που αναμετράται διαρκώς με τον εαυτό της, που αναδιαμορφώνει την ταυτότητά της, χωρίς να είναι βέβαιο ότι βελτιώνεται.

Από την πρώτη σελίδα του βιβλίου, ο συγγραφέας εξακολουθεί να κάνει αυτό που γνωρίζει καλύτερα: να μας ταραξεί, με ευγένεια· να μας προκαλεί, με κατανόηση· να μας εγκαλεί όχι σε απολογία αλλά σε γόνιμο αναστοχασμό, αλλά και να προτείνει λύσεις.

Η νέα έκδοση του βιβλίου του δεν είναι μια απλή αναθεώρηση δεδομένων ή στατιστικών. Είναι μια επίκαιρη κοινωνιολογική μαρτυρία. Μια τολμηρή ακτινογραφία της κρητικής κοινωνίας – των αρετών της, των πληγών της, των αντιφάσεων της. Μια καίρια παρέμβαση με επιστημονικά, μεθοδολογικά, στατιστικά και ανθρωπολογικά εργαλεία.

Με νηφαλιότητα και παρρησία, εκθέτει τις **σύγχρονες μορφές παραβατικότητας** και τους τρόπους επίδειξής τους μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα, τις νέες μορφές εξάρτησης, τις ανισότητες που σήμερα είναι ακόμη μεγαλύτερες, την απουσία ευκαιριών και αξιοκρατίας που αποθαρρύνει την παραγωγικότητα και τη δημιουργική απασχόληση των νέων.

Η νέα πραγματικότητα, όπως την περιγράφει ο συγγραφέας, είναι πολυδιάστατη.

Οι σύγχρονες μορφές παραβατικότητας, συνυπάρχουν με τις γνωστές, κλασσικές εκδηλώσεις παραβατικότητας στην Κρήτη όπως η παράνομη οπλοκατοχή και οπλοχρησία αλλά κι εκείνες τις μορφές βίας που προϋπήρχαν μεν, αλλά δεν γίνονταν γνωστές, διότι οι άνθρωποι ντρέπονταν ή φοβόταν να μιλήσουν, όπως είναι η σεξουαλική κακοποίηση ή/ και η ενδοοικογενειακή βία.

Φυσικά, την κάθε μορφή παραβατικότητας υποθάλπει η αδιαφορία για όσα συμβαίνουν στη γειτονιά μας ή στο διπλανό σπίτι, η **ανοχή** μας στη νομιμοφανή παραβίαση, στο σχολικό εκφοβισμό, στις έμφυλες διακρίσεις, στον αποκλεισμό και την κακοποίηση του «ξένου».

Συχνότερη είναι η απουσία αντίδρασής μας στην παραβατικότητα την οποία βιώνουμε στην καθημερινότητά και τις κοινωνικές μας σχέσεις, είτε αυτή εκδηλώνεται στην οδηγική συμπεριφορά, είτε στη ροπή για φοροδιαφυγή, ή στην επιδίωξη του εύκολου πλουτισμού, ή στην εκδήλωση έλλειψης σεβασμού προς το δημόσιο χώρο.

Είναι μάλλον δύσκολο να αναγνωρίσουμε, πολύ δε περισσότερο να παραδεχθούμε, την έστω ασυνείδητη συμβολή μας στη διάχυση της παραβατικότητας.

Διότι, αγαπητοί μου, είναι αλήθεια πως έχουμε εξοικειωθεί με την παραβατικότητα. Όλοι μας έχουμε παραδείγματα εκδήλωσης συναισθηματικής κατανόησης των παραβατών όταν αυτοί προέρχονται από το οικείο μας περιβάλλον ενώ εξαντλούμε την αυστηρότητα μας όταν οι δράστες μας είναι άγνωστοι, ή θίγονται δικά μας συμφέροντα ή άνθρωποι του περιβάλλοντός μας.

Η υποκειμενικότητα άλλωστε, είναι εναργής στις δύο κυρίαρχες, αντίρροπες ερμηνείες της παραβατικότητας, όπως τις καταγράφει ο συγγραφέας.

Αυτή που οι θιασώτες της θεωρούν ότι η εγκληματικότητα στην Κρήτη υπερτονίζεται, ότι δηλαδή αποτελεί υπερβολή που στιγματίζει το νησί.

Και η άλλη, που υποστηρίζεται από εκείνους που αποδίδουν στην Κρήτη το τίτλο του προπύργιου της ανομίας.

Ο ίδιος, με την ακρίβεια του ερευνητή και την ευαισθησία του πολίτη, αναγνωρίζει ότι ναι, υπάρχουν υπερβολές, μα υπάρχει και μια σκληρή πραγματικότητα, την οποία δεν δικαιούμαστε πλέον να υποβαθμίζουμε ή, ηθελημένα να αγνοούμε. Και είναι πραγματικά ανησυχητική και

θλιβερή η διαπίστωση ότι, ως άνθρωποι, διολισθαίνουμε ευκολότερα στην παραβατικότητα απ' ότι στην ορθότητα και τη νομιμότητα.

Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η ανομία στην Κρήτη δεν είναι απλώς ένα **αστυνομικό πρόβλημα**, είναι **βαθιά πολιτισμικό και κοινωνικοπολιτικό**. Έχει ρίζες ιστορικές, διαστρωματώσεις κοινωνικές και προεκτάσεις ιδεολογικές. Πράγματι, η Κρήτη υπήρξε διαχρονικά ένα νησί επαναστατικό. Η ίδια της η ιστορία, όπως ορθά σημειώνει ο συγγραφέας, έδωσε περιεχόμενο σε μια **ιδεολογία της αντίστασης** – έναν τρόπο ύπαρξης που ταύτισε το ανυπότακτο με το ηρωικό.

Μα όταν οι συνθήκες αλλάζουν, κι η ελευθερία παύει να είναι ζητούμενο πολέμου, το ίδιο ένστικτο μπορεί να εκφραστεί στρεβλά. Η λεβεντιά, χωρίς μέτρο, μπορεί να γίνει **ύβρις**. Η περηφάνια, χωρίς επίγνωση, μπορεί να γίνει **αλαζονεία**.

Ακόμη και σήμερα, όπως φαίνεται, κάτω από το φως της γνήσιας λεβεντιάς και της περηφάνιας, συνεχίζουν να φωλιάζουν σκιές μιας παλιάς νοοτροπίας που δυσκολευόμαστε να αποχωριστούμε.

Σε γνωστές, δύσκολες περιοχές, η δομή της κρητικής κοινωνίας, εξακολουθεί να οργανώνεται γύρω από τους άξονες των **μεγάλων οικογενειών**, των «σογιών» και των «συντεκνιών», που συνιστούν ισχυρά δίκτυα επιρροής και πελατειακών σχέσεων.

Δεν είναι τυχαίο ότι με βάση τα νέα στοιχεία που εμπλουτίζουν την επικαιροποιημένη έκδοση, **οι σύγχρονες μορφές εγκληματικότητας** —η εμπορία ανθρώπων, η διακίνηση ναρκωτικών, οι ηλεκτρονικές απάτες, το οργανωμένο έγκλημα, αποτελούν, πλέον, δραστηριότητα συχνά επωνύμων επιχειρηματιών και παραγόντων, που χρησιμοποιούν «αχυρανθρώπους».

Ούτε είναι τυχαίο το θλιβερό προνόμιο που κατέχει το Ρέθυμνο στη συγκομιδή και διακίνηση κάνναβης σε ποσοστό 50% επί της πανελλήνιας παραγωγής.

Υπό αυτό πρίσμα, η μείωση της παραβατικότητας, η οποία υποδεικνύεται στατιστικά, είναι ενδεχομένως πλασματική, αφού οι παραβάτες, απλώς άλλαξαν πεδίο δράσης.

Νομίζω, όλοι κατανοούμε πλέον, πως τα αίτια της παραβατικότητας είναι βαθύτερα. Εκδηλώνεται εκεί που η **ποιότητα της παιδείας** είναι χαμηλή και η συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι τυπική. Εκεί που οι μηχανισμοί ελέγχου της παραβατικότητας είτε απουσιάζουν είτε είναι αναποτελεσματικοί.

Εκεί, που η **κοινωνική αδράνεια ή ιδιοτελής κοινωνική αντίδραση**, επιτρέπουν στην παραβατικότητα να ριζώνει, να τροφοδοτεί την εγκληματικότητα και να εξαπλώνεται επιμολύνοντας όλο το κοινωνικό οικοδόμημα.

Εκεί που η **πολιτισμική υστέρηση**, όπως την αποκαλεί ο συγγραφέας, δεν μας επιτρέπει να αναγνωρίσουμε ότι πολλές φορές είμαστε εμείς οι ίδιοι παραβάτες – όχι απαραίτητα του νόμου, αλλά της συλλογικής μας συνείδησης.

Ο Γιώργος Παπακωνσταντής επιμένει στην ανάδειξη και την αξία **της ατομικής και συλλογικής** μας ευθύνης.

Στην εποχή των κοινωνικών δικτύων, όπου η εικόνα επισκιάζει την ουσία και η ταχύτητα δοκιμάζει τις δυνατότητες της κριτικής σκέψης, ο συγγραφέας μας καλεί να **επαναφέρουμε την ηθική της ευθύνης στον δημόσιο διάλογο**.

Να ξαναβρούμε τον ρυθμό της συλλογικής μας ζωής, εκεί όπου ο σεβασμός, η παιδεία, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς και η δικαιοσύνη αποτελούν το οξυγόνο της δημοκρατίας και την εγγύηση της θετικής μας συνύπαρξης .

Διότι την κοινωνική συνοχή μόνον η αυτογνωσία και η κοινή θέληση για τη συγκρότηση ενός δίκαιου, ισόνομου και αδιάβλητου κοινωνικού δεσμού, μπορούν να την εγγυηθούν.

Χρειαζόμαστε όμως και τα κατάλληλα θεσμικά εργαλεία και μια οργανωμένη, ρεαλιστική αντεγκληματική πολιτική που θα επιφέρει βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών και αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου στο νησί.

Από την εμπειρία μου ως νομικός, ιδιότητα που μου επέτρεψε επί σειρά ετών να παρακολουθώ εκ του σύνεγγυς την εξέλιξη της εγκληματικότητας μου αλλά και ως Δήμαρχος, μπορώ να πω με ασφάλεια πως, δια του ελέγχου της ήπιας παραβατικότητας, αποσοβείται, σε μεγάλο ποσοστό, η βαριά εγκληματικότητα.

Είναι πανθομολογούμενο, ότι η απουσία θεσμών και θεσμικά κατοχυρωμένων εργαλείων, εκθέτουν τους έντιμους και νομοταγείς πολίτες στον κίνδυνο, για παράδειγμα, των απειλών , των εκβιασμών και των ύβρεων από τους καταπατητές των περιουσιών τους.

Θυμηθείτε το πρόσφατο σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ, το οποίο είναι προϊόν απουσίας θεσμών και ένδειξη ανεξέλεγκτης καταστρατήγησης νόμιμων διαδικασιών. Μια υπόθεση που ναι μεν βασίστηκε σε μια «τεχνητή λύση» όμως αυτό δεν δικαιολογούσε την προσβολή της νοημοσύνης και της ηθικής των πολιτών.

Θυμηθείτε παλαιότερα τις αντιδράσεις για το Δασολόγιο και το Κτηματολόγιο, που τις περισσότερες φορές δεν ήταν αθώες. Ακούσατε ποτέ κάποιον σήμερα να διαμαρτύρεται ότι στην Επιτροπή Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων, δεν βρήκε το δίκιο του;

Ας μην αυταπατώμεθα αγαπητοί μου. Η παραβατικότητα, όπως μας καταδεικνύει ο συγγραφέας, δεν είναι απλώς «παρέκκλιση».

Ούτε αντιμετωπίζεται μόνον με μηχανισμούς καταστολής.

Είναι **σήμα κινδύνου** – είναι η φωνή μιας κοινωνίας που βρίσκεται σε σύγχυση, που τελεί υπό διαρκή αναζήτηση προσανατολισμού, που έχει ανάγκη από ένα αξιακό σύστημα κοινά αποδεκτό που εξασφαλίζει τη συμμετοχή των πολιτών.

Είναι αναγκαία λοιπόν, μια δυναμική συλλογική προσπάθεια, εστιασμένη στην **πρόληψη**, στην αλλαγή της νοοτροπίας, στην **αντιστροφή του αρνητικού κλίματος** και στην καλλιέργεια μιας **κουλτούρας αλληλοσεβασμού και σεβασμού προς τον τόπο και την ιστορία του**.

Θα συμφωνήσω με τις προτάσεις του συγγραφέα για την άσκηση μιας αντεγκληματικής πολιτικής που θα εκφράζεται μέσα από τις δυνάμεις της τοπικής κοινωνίας, με στόχο τη δημιουργία ανασταλτικών μηχανισμών στην τάση για παρανομία.

Μιας ολιστικής πολιτικής που θα συνθέτει οικονομικές, πολιτικές κοινωνικές και πολιτιστικές δυνάμεις και δυνατότητες στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης της ιδιότυπης παραβατικής συμπεριφοράς που παρατηρείται στην Κρήτη, με σεβασμό στα δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών και με στόχο την καλλιέργεια μιας νέας νοοτροπίας και στάσης ζωής.

Πιστεύω ότι Κρήτη έχει τη δύναμη να μετατρέψει τα στερεότυπα, σε πρότυπα. Να μεταμορφώσει τη λεβεντιά σε κοινωνική ευθύνη, την περηφάνια σε συλλογική αξιοπρέπεια, την παράδοση σε πολιτισμό σύγχρονο και ανοιχτό στον κόσμο. Και κάθε τέτοια προσπάθεια, όπως αυτή του Γιώργου Παπακωνσταντή, είναι πολύτιμη. Γιατί μας θυμίζει ότι η αλήθεια, όσο κι αν πονά, είναι η μόνη βάση πάνω στην οποία μπορεί να χτιστεί η εμπιστοσύνη – και χωρίς εμπιστοσύνη, καμία κοινωνία δεν μπορεί να προχωρήσει.

Σας ευχαριστώ θερμά για την προσοχή σας.

Κι ευχαριστώ από καρδιάς τον Γιώργο Παπακωνσταντή, ο οποίος μοιράζεται μαζί μας την ατόφια αγάπη του για την Κρήτη και επιμένει να μας κινητοποιεί με τη δύναμη του λόγου, της γνώσης και της εμπειρίας του, να την βλέπουμε όπως πραγματικά είναι και να αγωνιζόμαστε για να την κάνουμε όπως θα θέλαμε να είναι και όπως μας αξίζει.